

РОЗДІЛ 9 ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 82.091–31'06:821.[111(73)+131.1]

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.18.53>

РЕМІНІСЦЕНЦІЇ «ІМЕНІ РОЗИ» УМБЕРТО ЕКО У «КНИЖКОВИХ ТАЄМНИЦЯХ» ОТТО ПЕНЦЛЕРА

THE REMINISCENCES OF “THE NAME OF THE ROSE” BY UMBERTO ECO IN THE “BIBLIOMYSTERY” BY OTTO PENZLER

Мігіна Л.С.,

*orcid.org/0000-0003-0060-419X**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства
Харківської державної академії культури*

У статті досліджено міжтекстовий дискурс роману Умберто Еко «Ім'я рози» (1980 рік) та серії «Книжкові таємниці» (2015–2018 роки) Отто Пенцлера через ремінісценції як таку форму інтертекстуальності, що відображає «образи літератури в літературі». Проведено сюжетний аналіз та виокремлено сім основних характерних особливостей детективної складової частини роману У. Еко (хронотоп – Бенедиктинський монастир на півночі Італії, кінець листопада 1327 року). Досліджено жанрово-типологічні особливості кожного з обраних творів серії О. Пенцлера, виявлено такі види ремінісценцій, як прямі, або незмінні, модифіковані, або трансформовані, та приховані, або неявні. Визначено таку кількість ремінісценцій у розглянутих творах та виокремлено їхні хронотопи:

1) «Компедіум Срема» (2014 рік) Френсіса Пола Вілсона – 8 прямих, 14 модифікованих, 2 приховані (хронотоп – Монастир де Санто-Томас, Авіла, центральна Іспанія, 1496 рік);

2) «Прийнятна жертва» (2012 рік) Джеффері Дівера – 4 прямих, 7 модифікованих, 2 приховані (хронотоп – Ермосіло, штат Сонора, Мексика, 2011 рік);

3) «Кондор серед стелажів» (2015 рік) Джеймса Грейді – 2 прямих, 5 модифікованих, 3 приховані (хронотоп – Бібліотека Конгресу, Будівля Томаса Джефферсона, Вашингтон, США, березень 2011 року);

4) «Євангеліє від цариці Савської» (2014 рік) Ліндсей Фей – 5 прямих, 8 модифікованих, 2 приховані (хронотоп – Лондон, Велика Британія, вересень 1902 року);

5) «Це є у книзі» (2013 рік) Мікі Спіллейна та Макса Аллана Коллінза – 3 прямих, 6 модифікованих, 2 приховані (хронотоп – Нью-Йорк, США, 1980-і роки, літо).

Встановлено, що означена серія як сукупність текстів виявляє щодо роману У Еко властивість інтертекстуальності, зумовлену наявністю у текстах, що приймають, різних видів ремінісценцій початкового тексту, а з урахуванням жанрових особливостей текстів-реципієнтів взаємодія текстів відбувається в детективній площині тексту-джерела, що є відмітною рисою розглянутого інтертекстуального дискурсу.

Ключові слова: Умберто Еко, «Ім'я рози», Отто Пенцлер, “Bibliomysteries”, ремінісценція, міжтекстовий дискурс, інтертекстуальність.

The article explores the intertextual discourse of Umberto Eco's novel “The Name of the Rose” (1980) and Otto Penzler's book series “Bibliomysteries” (2015–2018) through the reminiscences as a form of the intertextuality that reflects “images of the literature in the literature”. The plot analysis is carried out and seven main characteristic features of the detective component of the novel Eco are singled out (chronotope – Benedictine monastery in Northern Italy, late November 1327). The genre-typological features of each of the selected works of the Penzler's series are studied and the following types of the reminiscences are revealed: direct, or unchanging; modified, or transformed; and hidden, or implicit.

The following number of the reminiscences in the considered works is defined:

1) “The Compendium of Srem” (2014) by F. Paul Wilson – 8 direct, 14 transformed, 2 hidden (chronotope – Real Monastery de Santo Tomas, Avila, Central Spain, 1496);

2) “An Acceptable Sacrifice” (2012) by Jeffery Deaver – 4 direct, 7 transformed, 2 hidden (chronotope – Hermosillo, Sonora, Mexico, 2011);

3) “Condor in the Stacks” (2015) by James Grady – 2 direct, 5 transformed, 3 hidden (chronotope – Library of Congress, Thomas Jefferson Building, Washington, DC, USA, March 2011);

4) “The Gospel of Sheba” (2014) by Lyndsay Faye – 5 direct, 8 transformed, 2 hidden (chronotope – London, Great Britain, September 1902);

5) “It's in the Book” (2013) by Mickey Spillane and Max Allan Collins – 3 direct, 6 transformed, 2 hidden (chronotope – New York, USA, 1980s, summer).

It is established that the specified series as a set of texts reveals in relation to the novel Eco property intertextuality due to the presence in the receiving texts of different types of reminiscences of the original text. Taking into account the genre features of the recipient texts, the interaction of the texts takes place in the detective plane source text, which is a distinctive feature of the considered intertextual discourse.

Key words: Umberto Eco, "The Name of the Rose", Otto Penzler, "Bibliomysteries", reminiscence, intertextual discourse, intertextuality.

Постановка проблеми. За влучним визначенням Ш. Гривеля, «немає тексту, окрім інтертексту» [1, с. 104], або кожний новий текст – це своєрідна проєкція відповідних попередніх текстів, а у вузькому сенсі – їх ремінісценція. Тому, як уточнює Ю. Кристева, «будь-який текст є продуктом вбирання і трансформації якогось іншого тексту» [2, с. 259]. Водночас, за У. Еко, виникає «інтертекстуальний діалог» як «феномен, за якого в даному тексті відлунюються інші тексти» [3, с. 431]. Саме такий діалог, або пару «прото-текст – інтертекст», становлять роман «Ім'я рози» Умберто Еко (Umberto Eco, 1932–2016 рр., Італія) та серія «Книжкові таємниці» Отто Пенцлера (Otto Penzler, 1942 р., США).

О. Пенцлер – відомий редактор детективів, укладач енциклопедій детективу та володар численних нагород за свої біографічні, критичні, укладацькі й інші літературні роботи. Також власник магазину детективної літератури «Таємнича книга» (Mysterious Bookshop, Нью-Йорк), де і мешкає. Саме як власник магазину О. Пенцлер отримав престижну премію «Ворон» (Raven, 2003 р.). Коли у 2010–2012 рр. в нього виникли серйозні фінансові проблеми, звернувся до своїх друзів – відомих авторів детективів із проханням створити для свого магазину твір з оригінальною книжковою таємницею. Отримані твори друкувались окремо мінімальним номерованим накладом з автографом автора та публікувались в електронному вигляді, причому багато з них були перекладені десятками мов (українських перекладів поки що не має). Крім того, О. Пенцлер видав їх окремо збіркою «Книжкові таємниці», що мала підзаголовок «Кримінальні історії у світі книг та книгарень». Нині вийшло два томи збірки [4; 5], кожний із яких містить 15 творів (повість або оповідання) 15-ти різних авторів, третій том планується до виходу найближчим часом.

«Ім'я рози» [6] – перший роман У. Еко, видатного італійського вченого і письменника, є насамперед семіотичним романом, який, у свою чергу, має форму середньовічного детектива, що слушно посідає високі (13 та 23) місця серед 100 найкращих детективних романів усіх часів, за версіями спілок письменників детективів, відповідно британських (CWA) і американських (MWA). Водночас це постмодерністський роман, що має

багатошарову структуру, насичену численними семантичними, символічними, культурними й іншими кодами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на наявність окремих досліджень творчості авторів серії О. Пенцлера, робіт з аналізу їхніх творів, що входять до складу означеної серії, нині нами не знайдено.

Дослідженню роману У. Еко присвятили свої праці Д. Затонський (аналіз роману У. Еко і як детективу англійського типу, і як антидетективу, або пародії на нього) [7]; О. Костюкович (роман У. Еко як історичне обрамлення думок, що безпосередньо стосуються головних проблем сьогоденного світу) [8]; Ю. Лотман (аналіз пластів змістів, які можуть бути зчитані з текстової поверхні роману) [9]; І. Набитович (аналіз сакро-ронотопних характеристик роману як можливості міто-ритуальної мандрівки в діяхронічному та синхронному вимірі; дослідження архітектонічної й ідейно-естетичної спорідненості повісті Наталени Королевої «1313» та роману У. Еко) [10; 11]; М. Прокопович (аналіз кардинальної зміни вектора ціннісних орієнтацій середньовічного світогляду в романі У. Еко) [12]; М. Суїні (дослідження роману У. Еко як сучасного погляду на середньовіччя та середньовічні суперечки про універсалії) [13]; О. Харлан (визначення основних рис жанру ретро-детективу шляхом аналізу роману У. Еко) [14]; М. Челецька (аналіз інтелектуального детективу У. Еко як моделі відкритого тексту) [15]; Г. Шовкопляс (аналіз роману У. Еко як типологічної моделі постмодерністського детективу) [16] та інші. Зауважимо, що серед численних дослідників роману опинився навіть його автор (роман як космологічна структура, метафізика детективу тощо) [17].

Віддаючи належне зазначеним працям вітчизняних та зарубіжних літературознавців, визначимо необхідність сумісного дослідження згаданих вище текстів, бо робіт у цьому напрямі виявити не вдалось.

Постановка завдання. Спробуємо дослідити міжтекстовий дискурс роману У. Еко «Ім'я рози» та серії «Книжкові таємниці» О. Пенцлера через ремінісценції, як таку форму інтертекстуальності, що відображає «образи літератури в літературі» [2, с. 253]. Зосередимо увагу на розв'язанні таких

завдань: виокремлення характерних особливостей детективної складової частини роману У. Еко; визначення для кожного з обраних творів серії О. Пенцлера таких видів ремінісценцій, як прямі, або незмінні, модифіковані, або трансформовані, та приховані, або неясні.

Виклад основного матеріалу. Головний герой еківського роману влучно визначає його детективну складову частину: «ми тут намагаємось з'ясувати щось, що сталося у громаді, яка живе книгами, між книгами, для книг, а отже, важливо й усе те, що говорить тут про книги» [6, с. 129]. Тож ремінісценції книжкового детективу У. Еко можна знайти в усіх творах серії О. Пенцлера за визначенням, та ми обмежимось для розгляду лише п'ятьма текстами, що здалися найбільш цікавими. Кожен із них має свій номер в означеній серії, відповідно 17, 7, 28, 18, 15.

Умберто Еко (Umberto Eco, 1932–2016 рр., Італія). «**Ім'я рози**» (“Il nome della rosa”, 1980 р.) [6].

Бенедиктинський монастир на півночі Італії, кінець листопада 1327 р. Тут планується диспут між теологами римського папи на чолі з великим інквізитором та представниками римського імператора – монахами-францисканцями. Але трапляється низка вбивств монахів, які пов'язані з великою монастирською бібліотекою, що терміново потребує проведення розслідування. І саме в цей час до монастиря прибувають два францисканці – монах Вільгельм Баскервільський та його учень – послухник Адсон.

Характерні особливості детективної складової частини роману:

- низку бібліотечних убивств розслідують два монахи – детектив-учитель та помічник-учень, які є алюзією відомої пари Холмс – Ватсон із творів Артура Конан Дойла за іменами, діалогами, вчинками та методами слідства;

- монах – детектив є колишнім інквізитором, а нині вченим-теологом;

- визначальною метою розслідування є пошук ключової книги – другого тому «Поетики» Аристотеля, присвяченого комедії;

- маскувальною книгою є «Апокаліпсис», бо спочатку детективи помилково пов'язували низку вбивств із сімома ангельськими карами;

- великий інквізитор, що прибуває до монастиря з особливою місією, провадить своє типове розслідування – здобуває тортурами зізнання в невинних та страчує останніх;

- організацію вбивств здійснюють бібліотекарі під керівництвом сліпого доглядача Хорхе (алюзія на Хорхе Луїса Борхеса), щоб приховати еретичні, на їхній погляд, книжки;

- розкриття вбивств і знайдення ключової книги призводить до знищення останньої, а також усієї бібліотеки з монастирською вежею, до нових жертв.

Френсіс Пол Вілсон (F. Paul Wilson, 1942 р., США). «**Компедіум Срема**» (“The Compendium of Srem”, 2014 р.) [18].

Монастир де Санто-Томас, Авіла, центральна Іспанія, 1496 р. Дуже близький до роману У. Еко хронотоп, причому просторове зміщення можна не враховувати, бо відома екранізація «Імені рози» Жан-Жака Анно (1986 р.) знімалася майже поряд – у кастильському замку Калатрава-ла-Нуева.

Головні герої – монах-інквізитор Аделяр (колишній учений), монах-бібліотекар Раміро (керівник монастирської бібліотеки та її укладач) і Великий інквізитор Іспанії Томас де Торквемада. Аделяр випадково купує дивну книгу з незрозумілою назвою «Компедіум Срема». Цей товстий том із металевою обкладинкою, що майже нічого не важить, містить опис невідомої людської цивілізації, має невизначену кількість сторінок, яких завжди сто – у разі перегортання останніх сторінок зникає відповідна кількість перших, та численні кольорові, об'ємні та рухомі ілюстрації. Крім того, книга є ментально інтерактивною, бо текст відображається рідною мовою конкретного читача. Вона не проклинає Церкву та не зводить огуду на Отця, Сина або Святого Духа. Головна ересь книги в тому, що Бог і Його Церква в ній просто відсутні.

Монахи провадять слідство щодо походження книги, розмотують у зворотному порядку ланцюг володарів книги. Але цей процес переривається вбивством колишнього власника, замаскованим під самогубство. Тоді монахи здійснюють під орудою Великого інквізитора низку спроб зі знищення ересі. Але ні полум'я, ні сокира ката, ні свята вода, ні різноманітні хімічні розчини не залишають на книзі жодних слідів, до того ж вона ще й не тоне у воді. Тож ересь ховають у таємній могилі, гробарів страчують, але книга повертається до свого зберігача – Раміро, як толкієнівський перстень усевладдя.

Прямі ремінісценції:

- склад головних персонажів: монах-інквізитор, монах-бібліотекар, великий інквізитор;

- місце дії – середньовічний монастир, на третьому поверсі якого розташована бібліотека;

- у центрі розслідування – ключова книга;

- розслідування провадять два монахи;

- великий інквізитор бере безпосередню участь у розслідуванні;

- убивства вчиняє монах-бібліотекар;

– монах-бібліотекар приховує ключову книгу в бібліотеці та деякий час намагається її знищити;
 – провідний розслідувач намагається врятувати ключову книгу.

Модифіковані ремінісценції:

– зміщення монастирського хронотопу (незначне в історичному та географічному аспектах);
 – головні події не відбуваються в монастирській бібліотеці;
 – провідний розслідувач є колишнім ученим та дійсним інквізитором;
 – другий розслідувач є бібліотекарем;
 – монастир та бібліотеку тільки збудовано, ще продовжуються деякі роботи з її благоустрою;
 – у бібліотеки – тільки один бібліотекар, він же її керівник та укладач;
 – ключова книга – «Компедіум Срема», автор і походження невідомі;
 – розслідуються не вбивства, а походження ключової книги;
 – розслідування здійснюється під орудою великого інквізитора;
 – розслідування переривається вбивством, замаскованим під самогубство;
 – після завершення розслідування монахи-розслідувачі намагаються разом із великим інквізитором знищити ключову книгу;
 – другий розслідувач скоює вбивство першого;
 – рівень ересі ключової книги доведено до максимального;
 – ключова книга є віртуальною, бо існує тільки в текстовому просторі.

Приховані ремінісценції:

– твір має назву ключової книги;
 – монастир розташований поряд із замком, де знімалася відома екранізація роману У. Еко.

Джеффри Дівер (Jeffery Deaver, 1950 р., США). «**Прийнятна жертва**» (“An Acceptable Sacrifice”, 2012 р.) [19].

Ермосійо, штат Сонора, Мексика, 2011 р.

Головні герої – два агенти спецслужб Мексики та США і наркобарон-книголюб. Мета – знищення наркобарона для запобігання запланованому вибуху туристичного автобуса. Наркобарон зібрав у своєму будинку-фортеці унікальну бібліотеку із 22 тисяч книг, переважно першодруків, багато з яких існують в єдиному екземплярі. Прийнятна жертва – наркобарон і можливі поплічники поруч. Неприйнятна жертва – його бібліотека.

Один з агентів під виглядом помічника букініста доставляє наркобарону замовлений першодрук «Крамниці старожитностей» Ч. Діккенса і залишає на видному місці в бібліотеці невелику книгу Ф. Шиллера у шкіряній палітурці – першо-

друк «Розбійників». Вміст останньої книги замінено на бомбу з відповідним механізмом – ще одна прийнятна жертва. Після очікуваного знаходження «Розбійники» знешкоджуються, а наркобарон спокійно відправляється у спальню, де й гине від вибуху ніби власного айпада.

Прямі ремінісценції:

– склад головних персонажів: два розслідувачі та бібліотекар – доглядач і укладач бібліотеки;
 – головні події відбуваються в бібліотеці;
 – ключова та маскувальна книги – першодруки;
 – організатор і планувальник убивств – доглядач і укладач бібліотеки.

Модифіковані ремінісценції:

– монахів-розслідувачів замінено на двох спецагентів;
 – у бібліотеці – тільки один бібліотекар, він же її керівник та укладач;
 – бібліотекар видає книги тільки собі;
 – мета розслідування – пошук шляхів знищення бібліотекаря;
 – ключова книга («Крамниця старожитностей» Ч. Діккенса) використовується буквально – як ключ до бібліотеки;
 – маскувальна книга («Розбійники» Фрідріха Шиллера) модифікується у вибуховий пристрій з усіма зовнішніми ознаками першодруку;
 – бібліотека є місцем розгортання подій, які не завдають шкоди її книгам.

Приховані ремінісценції:

– розслідувачі не мають часу на саме розслідування, тож діють, як великий інквізитор в У. Еко, – знищують вірогідне зло без доказів, хоча і без тортур;
 – спираючись, свідомо чи несвідомо, на досвід детективів У. Еко, розслідувачі значно ускладнюють свій план, але зберігають неушкодженою унікальну бібліотеку, хоча йдуть на можливі людські жертви.

Джеймс Грейді (James Grady, 1949 р., США). «**Кондор поміж стелажів**» (“Condor in the Stacks”, 2015 р.) [20].

Бібліотека Конгресу, Будівля Томаса Джефферсона, Вашингтон, США, березень 2011 р.

Агент ЦРУ Кондор після лікування отримує призначення у спеціальний відділ Бібліотеки Конгресу – бюро інвентаризації. Він повинен переглядати художню літературу з бібліотек військових баз, що зачиняються, посольств тощо на наявність зайвих предметів та записів. Книги поступають у пересувних коробах, вивантажуються, перевіряються і знову завантажуються в ті ж короби та направляються на утилізацію. І вже

в перший день Кондор виявляє невідповідність у кількості коробів у наявності та за документами.

Ця авторемінісценція повертає нас на 40 років, до відомого трилеру Дж. Грейді «Шість днів Кондора» (1974 р.) та не менш відомої п'ятдесятивідсоткової екранізації Сідні Поллака «Три дні Кондора» (1975 р.). Тоді молодий аналітик ЦРУ Кондор також звернув увагу на помилку у книжковій логістиці, що призвело до знищення всього його відділу, який займався аналізом світової детективної літератури та розташовувався неподалік від Бібліотеки Конгресу.

Співробітниця бібліотеки веде боротьбу з еротикою в літературі, оманом вилучає відповідні книги з фондів регіональних бібліотек до сховища Бібліотеки Конгресу. Потім ці книги розміщуються у відповідних коробах бюро інвентаризації для подальшого знищення. Але все це виявляється маскуванням, бо під час пересування коробів у різні місця бібліотеки закладається вибухівка. Та Кондор розкриває цю схему і серйозними зусиллями знешкоджує її.

Прямі ремінісценції:

- головні персонажі – співробітники бібліотеки;
- бібліотека є центром розвитку сюжету.

Модифіковані ремінісценції:

- розслідування провадить один співробітник бібліотеки, який є агентом ЦРУ;
- розслідування стосується зникаючих коробів книг та їхнього нового змісту;
- співробітниця бібліотеки формує таємний фонд «еретичних» книг для їх подальшого знищення за ознакою наявності еротичних сцен; коробки завантажуються послідовно за назвами книг цього фонду та за алфавітом;
- на час розслідування як маскувальні книги використовуються всі наявні видання таких творів:
  - “Call Me Sinner” («Називай мене грішницею», 1961 р.) Аллана Маршалла (Allan Marshall) – один із псевдонімів Дональда Вестлейка (Donald Westlake, 1933–2008 рр., США);
  - “Caretakers” («Доглядачі», 1983 р.) Табіти Кінг (Tabitha Jane King, 1949 р., США);
  - “Carpetbaggers” («Першопрохідці», 1961 р.) Гарольда Роббінса (Harold Robbins, 1916–1997 рр., США);
  - “Delta of Venus” («Дельта Венери», 1977 р.) Анаїс Нін (Anais Nin, 1903–1977 рр., Франція);
- під час розслідування «детектив» знищує обох бібліотечних злодіїв.

Приховані ремінісценції:

- співробітник бібліотеки підготовлює її знищення як великого сатанинського храму еретичної думки;

– «детектив» запобігає вибуху бібліотеки;

– автор закінчує свою оповідь цікавим розділом «Привиди, які промайнули перед нашими очима», де висловлює подяку та подає перелік із 20-ти авторів, ремінісценції на твори яких можна знайти в його тексті. До цього переліку від себе додамо самого Джеймса Грейді й Умберто Еко.

Ліндсей Фей (Lyndsay Faye, США). «Євангеліє від цариці Савської» (“The Gospel of Sheba”, 2014 р.) [21].

Лондон, Велика Британія, вересень 1902 р.

До помічника бібліотекаря Лондонської бібліотеки звертається один із членів братства Соломона за консультацією стосовно Євангелія від цариці Савської у вигляді рукопису XVI ст. Братство вивчає святі таємниці, наведені легендарним царем Соломоном. Інший член цього товариства випадково знайшов у своєму будинку таємну бібліотеку магічних текстів, одним із яких виявилось означене Євангеліє. Ця книга, що містить потужні церемоніальні ритуали, викладені безпосередньо царицею Савською після зустрічей із царем Соломоном, негативно впливає на здоров'я читачів, окрім її власника. Помічник бібліотекаря встановлює автентичність рукопису, але після цього стан його здоров'я швидко погіршується. Тож він припускає, що книгу отруєно, звертається до свого приятеля – доктора Ватсона та його друга – Шерлока Холмса. Славнозвісний детектив встановлює, що отрута знаходиться не у книзі, а в бавовняних рукавичках, що призначені для роботи з нею.

Прямі ремінісценції:

- головні герої – помічник бібліотекаря та власник таємної бібліотеки;
- одне з головних місць розвитку подій – бібліотека;
- у центрі розслідування – ключова книга;
- твір подано як рукопис головного героя;
- у розслідуванні беруть участь детектив та його помічник.

Модифіковані ремінісценції:

- розслідування провадить помічник бібліотекаря;
- пара «детектив – помічник» використовується як епізодичне тло розслідування;
- розслідувач звертається по допомогу до детектива та його помічника тільки наприкінці розслідування;
- ключова книга – Євангеліє від цариці Савської;
- розслідуються не вбивства, а ймовірне отруєння відповідних читачів ключової книги;

– отруту розміщено не на сторінках книги, а в бавовняних рукавичках для роботи з нею;

– розслідувач також отруюється під час вивчення ключової книги;

– ключова книга є віртуальною, бо існує тільки у просторі тексту.

Приховані ремінісценції:

– твір має назву ключової книги;

– розслідування завершують детектив та його помічник, які є не алюзією, а безпосередньо героями Артура Конан Дойла.

Мікі Спіллейн (Mickey Spillane, 1918–2006 рр., США), Макс Аллан Коллінз (Max Allan Collins, 1948 рр., США). **«Це є у книзі»** (“It’s in the Book”, 2013 р.) [22]. *Повість є доопрацюванням М.А. Коллінза рукопису з архіву М. Спіллейна.*

Нью-Йорк, США, 1980-і рр., літо.

Дон Ніколас Джиральді майже сорок років очолював нью-йоркську мафію, увесь цей час він, за чутками, фіксував усі реальні події свого бізнесу у спеціальній книзі. Цю комірну книгу мафії лише здалека бачили тільки кілька людей із найближчого оточення Дона. Коли останній давав якусь інформацію щодо поточних справ, то завжди додавав «це є у книзі», маючи на увазі свій таємний записник.

Після смерті Дона комірна книга зникла, бо Джиральді таємно передав її довірній особі, яка не входить до складу сім’ї. У книзі зацікавлені поліція, окремі найвищі держслужбовці та нове керівництво мафії. Усі сторони наймають для пошуків книги приватного детектива Майка Хаммера, який раніше надавав конфіденційні послуги померлому.

М. Хаммер разом із помічницею починають розслідування з нью-йоркського собору Святого Патрика. Згодом, долаючи складнощі та скоївши декілька вбивств, детектив отримує таємну книгу, яка виявляється першим виданням англійською (1640 р.) «Державця» (1513 р.) Нікколо Мак’явеллі (1469–1527 рр.).

Прямі ремінісценції:

– головні герої – детектив та його помічник;

– у центрі розслідування – ключова книга;

– твір подано як розповідь головного героя.

Модифіковані ремінісценції:

• помічник детектива – жінка;

• ключова книга – «Державець» Нікколо Мак’явеллі;

– першодрук англійського видання;

– містить характерні ознаки всіх таємних угод мафії;

– є метою розслідування;

– маскувальна книга – книга таємних угод мафії;

– до кінця розслідування виконує роль ключової книги;

– виявляється міфом;

– залишається ключовою після завершення розслідування для окремого кола персонажів;

– католицький храм є тільки місцем пошуків ключової книги, а не місцем її зберігання;

– твір Н. Мак’явеллі є ключовою книгою тільки у просторі її власника, бо пояснює зміст усіх таємних угод;

– ключова книга поза простором її власника перетворюється за зовнішніми ознаками безпосередньо на сховище цих угод, або в маскувальну книгу.

Приховані ремінісценції:

– ключова книга позначена в назві твору без назви самої книги;

– назва твору є фразою власника ключової книги щодо останньої.

Висновки. Міжтекстовий дискурс роману Умберто Еко «Ім’я рози» та серії «Книжкові таємниці» Отто Пенцлера досліджено через ремінісценції як таку форму інтертекстуальності, що відображає «образи літератури в літературі». Проведено сюжетний аналіз та виокремлено сім основних характерних особливостей детективної складової частини роману У. Еко. Досліджено жанрово-типологічні особливості кожного з обраних творів серії О. Пенцлера та виявлено такі види ремінісценцій, як прямі, або незмінні, модифіковані, або трансформовані, та приховані, або неявні. Визначено таку кількість ремінісценцій у розглянутих творах:

1) «Компедіум Срема» (2014 р.) Френсіса Пола Вілсона – 8 прямих, 14 модифікованих, 2 приховані;

2) «Прийнятна жертва» (2012 р.) Джеффри Дівера – 4 прями, 7 модифікованих, 2 приховані;

3) «Кондор серед стелажів» (2015 р.) Джеймса Грейді – 2 прями, 5 модифікованих, 3 приховані;

4) «Євангеліє від цариці Савської» (2014 р.) Ліндсей Фей – 5 прямих, 8 модифікованих, 2 приховані;

5) «Це є у книзі» (2013 р.) Мікі Спіллейна та Макса Аллана Коллінза – 3 прями, 6 модифікованих, 2 приховані.

Встановлено, що серія «Книжкові таємниці» О. Пенцлера як сукупність текстів виявляє щодо роману «Ім’я рози» У. Еко властивість інтертекстуальності, зумовлену наявністю у текстах, що приймають, різних видів ремінісценцій початкового тексту. З урахуванням жанрових особливос-

тей текстів-реципієнтів взаємодія текстів відбувається в детективній площині тексту-джерела, що є відмітною рисою розглянутого інтертекстуального дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ильин И. Постмодернизм : словарь терминов. Москва, 2001. 384 с.
2. Хализев В. Теория литературы. Москва, 1999. 398 с.
3. Літературознавча енциклопедія : у 2-х т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2007. Т. 1. 608 с.
4. Bibliomysteries: Stories of Crime in the World of Books and Bookstores / ed. by Otto Penzler. New York : Pegasus Crime, 2017. 526 p.
5. Bibliomysteries / ed. by Otto Penzler. New York : Pegasus Books, 2018. Volume Two : Stories of Crime in the World of Books and Bookstores. 532 p.
6. Еко Умберто. Ім'я рози. Пер. з італ. М. Прокопович. Харків : Фоліо, 2006. 575 с.
7. Затонский Д. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. Харьков : Фолио, 2000. 256 с.
8. Костюкович Е. Орбиты Эко. *Имя розы* / У. Эко. Санкт-Петербург, 2000. С. 645–649.
9. Лотман Ю. Выход из лабиринта. *Имя розы* / У. Эко. Санкт-Петербург, 2000. С. 650–669.
10. Набитович І. Концепт лабіринту як сакрального локусу (на прикладі новелістики Х.Л. Борхеса, романів У. Еко «Ім'я рози» та К. Мосс «Лабіринт»). *Maricterium*. Київ, 2010. Вип. 38 : Літературознавчі студії. С. 45–51.
11. Набитович І. Архітектонічна та ідейно-естетична симетрія повісті Наталени Королевої «1313» та роману Умберто Еко «Il nome della rosa». *Lublin Studies in Modern Languages and Literature*. Lublin, 2008. P. 87–113.
12. Прокопович М. Середньовіччя Умберто Еко. *Ім'я рози* / У. Еко. Харків : Фоліо, 2006. С. 3–18.
13. Суини М. Лекции по средневековой философии. Москва, 2001. Вып. 1 : Средневековая христианская философия Запада. 304 с.
14. Харлан О. Ретро-детектив у сучасній європейській літературі: модифікації жанру. *Наукові праці ЧДУ КМА. Серія «Філологія. Літературознавство»*. 2010. Т. 135. Вип. 122. С. 84–88.
15. Челецька М. Код лабіринту як предмет дослідження семіотичної антропології. *Studia Methodologica*. 2008. Вип. 24. С. 132–138.
16. Шовкопляс Г. Рецепти від Умберто Еко. Дещо про написання постмодерністських детективів. *Філологічні науки*. 2016. № 8. С. 119–123.
17. Эко У. Заметки на полях «Имени розы». Санкт-Петербург, 2007. 92 с.
18. Wilson F.P. The Compendium of Srem. New York : Mysterious Bookshop, 2014. 81 p.
19. Deaver J. An Acceptable Sacrifice. New York : Mysterious Bookshop, 2012. 64 p.
20. Grady J. Condor in the Stacks. New York : Mysterious Bookshop, 2015. 73 p.
21. Faye L. Gospel of Sheba. New York : Mysterious Bookshop, 2014. 69 p.
22. Spillane M., Collins M.A. It's in the book. New York : Mysterious Bookshop, 2013. 66 p.